

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium: ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Gondolatok a külmiszióról.

Mindenekelőtt előre kell bocsátanom, hogy ez a néhány szerény sor — minden tendenciózus gondolat nélkül — csupán egyéni felfogás tükröztetője akar lenni. Egyházi lapokban olvastam a hírt, hogy Kunst Irén nőtestvérünk, aki a nagy bonyodalom előtt Kinában terjesztette az evangéliomi világosságot, külmisziói előadásokat tart egyes gyülekezetekben. Ennek a hírnek olvasására vetődött fel bennem a gondolat: vajjon aktuális-e ma a magyar református egyházban a külmiszió kérdése?

Nem osztom azt a véleményt, amely a külmisziót csupán az angol vagy német imperialista politika pionier-munkájának tekinti s ezzel egyszersmindenkorra elintézettnak tartja. Viszont szükségeségét nem is csak azért látom, mert az ú. n. „külmisziói parancs”: „elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket”, kötelezi a keresztyén egyházakat e nehéz munka végzésére. A külmiszió, több, mint parancs-betöltés, kötelelességteljesítés; a külmiszió: bizonyágtétel!

Az a nehéz kérdés már most, hogy ezek után, a külmiszióknak ilyen beállítása mellett, lehet-e szó egyáltalán arról, hogy bármikor is a külmiszió aktuális, vagy nem aktuális voltáról beszéljünk? Meggyőződésem szerint: igen, sőt épen ezért!

A bizonyágtétel csak úgy értékes, úgy meggyőző erejű, ha tartalma: *életté vált evangéliom*. Ellenkező esetben nincs jogosultsága sem! Hiába hirdetem — még ha angyalok nyelvén szólok is —, hogy a Krisztus nagypénteki keresztjéről világmegváltó szeretet fénye s melege árad szerteszét, ha az én szívemben csak egyetlen embertársam iránt is gyűlölet parancsa izzik: az én beszédem csak képmutatás. Hiába írunk könyvtárt az evangéliomnak egyéneket és nemzeteket megszentelő erejéről, minden társadalmi és faji korlátot megsemmisítő, minden ellentétet felolvasztó tisztító tüzéről, ha mindez csak a könyvekben marad, ha az egyéni és nemzeti élet a bűn haláltáncát járja, ha a megoldatlan ellentétes érdekek, társadalmi osztályok és fajok harca

pokoli erővel tombol kinszenvedéses éveken keresztül, temetővé gázolja a földet — a „keresztyén” Európában s átokká lesz még azokra a „pogányok”-ra is, akikhez a „keresztyén kultúra áldása” egy-egy nagyhatalom keze által elért.

Én ma, fehér ember létemre s hozzá még keresztyén névvel felruházva, szégyellenék oda állani a „vadak” elé. Nem kell bővebben kifejtenem, hogy miért? Nem a Krisztust, nem az evangéliomot szégyelleném, önmagunk miatt pirulnék. A Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz marad. Az ég és föld elmúlik, de az ő beszéde semmiképen el nem múlik. Ez lehet egyetlen reménye és vigasztalása ennek a mai, megkeresztelt „keresztyénség”-nek, hogy a megújulás lehetősége, Krisztus: örök. Csak őt kell bűnbánattal megragadnia, külső és belső életében munkálni engedni, még akkor is, ha az „életérdek” pusztulnak belé. A bizonyágtétel majd azután következik!

Mert ma nincs jogunk bizonyágtételre. Hiába beszélünk Krisztusról. Ő nem a *mi* Krisztusunk. Hiába hirdetjük az evangéliomot. Az nem a *mi* evangéliomunk. Mit felelnénk ma annak a mohamedánnak, vagy buddhistának, vagy fetisimádónak, aki az „Isten országá”-ról hallva, megkérdezne bennünket: mi az és mi valósult meg ebből nálatok? Nem kellene-e mélyen hallgatnunk? Nem volna-e igaza a szemrehányásnak: minek beszéltek akkor róla? Papjaitok megáldották az egymás ellen induló fegyvereket mind a szeretet és igazság Istenének nevében s felgyújtottátok a világot. Vérpadra hurcoltatok minket is. Miért beszéltek ti a szeretetről?...

Meg vagyok róla győződve, hogy ez a világháború hosszú időkre hátravetette a világ krisztianizálásának ügyét. Megrendült a keresztyénség hitele. *Bizonyágot nem lehet arról tenni, amit birhatnánk, amit birnunk kellene s ami nincs!* A kapuk nyitva voltak... Aki olvasta a „keresztyén missziók döntő órája” című munkáját Mott Jánosnak, ennek a világot átfogó perspektívával rendelkező „modern Pál apostolnak”, az meggyőződhetett róla, hogy a vajudó világ, a „teremtettség sóvárogva várta az

Isten fiainak megjelenését". A kapuk be fognak záródni... s nem nyílnak meg addig, míg a „Krisztus nevében” dolgozó keresztyénséget föl nem váltja a kopogtatásban, a Krisztussal élő, társadalmi és politikai berendezkedésben, általában az élet minden vonatkozásában érvényesülni akaró és érvényesülni tudó keresztyénség, melynek bizonyágtétele, legjobb ajánlólevele önmaga lesz! Megérdemli ezt a vereséget ez a földi érdekek, hatalmi célok szolgálatába szegődött „protekción-keresztyénség!”

Hadd érezze meg az újjászületés szükségét. Hadd lássa meg, hogy így hasznavehetetlen és méltatlan eszköz az Isten országa munkálására!

Mindezekben tulajdonképpen benne van a felelet a felvetett gondolatra is: aktuális-e ma a magyar református egyházban a külmisszió kérdése? Csak a tényt állapítjuk meg, mikor kijelentjük, hogy a mi érdeklődésünktől, a mi viszonyainktól a külmisszió mindezideig távol állott. Ha ennek a múltban meg volt — ha nem is a teljes mentsége, de — a magyarázata, sokkal inkább meg van ma. A mi nemzetünknek, magyar népünknek politikai, társadalmi, gazdasági, erkölcsi élete korhadt, fertőzött voltának sohasem tárult fel egyszerre annyi ijesztő, annyi gyógyítani való sebe, mint e háború folyamán s minden nappal több és világosabban. Ha valaha, úgy a háború után, az új világnézetek harcának, elhelyezkedésének, új értékelések kialakulásának idején lesz szükség dolgozó karokra, amelyeket krisztusi lélek feszít munkára.

Menjünk keresztyénné tenni más földrészeket, míg mi pogányok vagyunk?! Ismeretlen területek kulturálására gondoljunk, míg önmagunk előtt szegyenkeznünk kell kulturátlanságunk miatt és azért, hogy meglevő kulturánk is idegen cégjelzést mutat s idegen malmok hasznára önti — pénzünket?!

Idegen hangzású neveket böngészünk a földgömbön, míg saját hazánk segítségért kiált?!

Am jó. Akit megindít a Lélek, menjen. Engedelmeskedjék a belső szózatnak. Bár sokan volnának, akiket ilyen munkára méltónak talál az Úr. S bár ilyen vonatkozásban is ismerne bennünket a világ, legalább olyan mértékben, mint ahogy a fokok forgatásról, meg a leánykereskedelemtől ismer! Bizony mondom: több tiszteletünk, több becsületünk lenne!

Hanem a még nem is evangelizált társadalom s a saját kulturátlanságát nem ismerő magyar nép előtt külmissziót propagálni s önmagunkról a figyelmet és lelkiismeretet messze lakókra terelni, a mai időkben: ezt én — református létemre is, aki nem osztom a kath. felfogást — felesleges jó cselekedetnek tartanám!

Königgrätz.

Ferenczy Károly.

Tárca

Miért nem tudott a kath. egyház módot találni arra, hogy a protestantizmus ünnepében részt vegyen?

Erdemesnek és jellemzőnek tartjuk a mai papír-szűk világban is szóról-szóra közölni azt a kissé hosszabb feleletet, melyet erre a kérdésre ad a legrégibb és tekintélyes róm. kath. hittudományi és bölcséleti folyóiratban, a *Religio* ez évi 1. füzetében tudós dr. *Breznay Béla*, nyug. egyetemi tanár. A felelet ime ez:

„E folyóirat hasábjain eddig szó nélkül hagytuk a protestáns ünneplést teljesen. Oly nagy még mindig az elfogultság, hogy minden meggyőzni akarás, kivált nálunk, falra borsó hányás. Németországban *Möhler*, *Döllinger*, *Jörg*, *Janssen*, *Denifle*, *Grisar* stb. történettudós szellemóriások tudományos ostroma vajjon mit eredményezett a prot. tudomány részén? Még keményebb vaskalaposságot; az elfogultságnak még erősebb megrögzését. Tudomány megtérítéshez nem elégséges. Azért is mink szó nélkül hagynók a Luther-ünneplést ezentúl is, hogy ha az ünneplés zajában nem hangzott volna el, tekintélyes szócsón át szerte az országban, egy meggondolatlan ötlet, illetve kérdés: az, hogy miért nem tudott a *kath. egyház* módot találni arra, hogy a *prot. felekezetek* ünnepében részt vegyen?

Ha naiv együgyűség tette volna fel ezt a kérdést, hallgatással engednők azt is a minden gyarlóságot megörlő idő méhébe elmerülni. Ámde értelmes ember értelmes emberek elé terjesztette, — ismételjük nagy meggondolatlansággal, — ezt a kérdést: azért lehetetlen azt hittudományi szakfolyóiratban felelet nélkül hagyni. Lehetetlenség ez annál is inkább, mert hiszen a mai izgalmas világban szinte el se képzelhető az, hogy ne találkozzék szemfüles ember, aki ránk olvassa a szententiát: „qui tacet, consentire videtur”, vagyis, hogy csakugyan van valami sajnálni való abban, hogy a *kath. egyház a felekezetekkel* az ő keletkezésök örömmünepében nem vett részt.

Tehát lássuk, miért nem vett részt a kath. egyház a német eredetű „Reformationsfest”-ben, a Luther-féle hitújításnak a *keresztyény hitegységéből s az egy es oszthatatlan krisztusi egyháztól való elpártolásnak* dicsekvő és dicsőítő ünnepében? . . .

A felelet erre a kérdésre oly hangosan kiált, kirí a *kath. anyaszentegyház* és a *belőle kiszakadt felekezetek* közti elvi különbségből, hogy igazán csodálni lehet az önfeledettségnak azt a fokát, amelyen a kérdező a nyilvánvaló, szemetszűrő ellentétek dacára ilyen kérdés fölvetésére kalandozhatott el.

Ha valamely tisztességes, jó hírben álló magán-

emberről csupán csak fölteszük magunkban, hogy ő, mikor Isten igazában nem az, gerinctelen, köpönyeg forgató, aki, mint egy német költő mondja: „Haenget sein Maentelchen nach dem Wind“: akkor még, ha ki sem mondjuk föltevésünket, máris nagy tisztelatlanságot, a tiszteletreméltóság fokozata szerint esetleg égbekiáltó, cégéres sérelmet követünk el az illető ember ellen. Mit mondjunk annak a meg gondolatlanok tévedéséről, aki az elvek, a *hitelvek ügyében sziklaszilárdnak ismert kath. anyaszentegyházról csak gondolatban is fölteszi azt, hogy valaha sziklaalapjáról leléphessen és beleolvadjon az emberi véleményeknek, még ha azok hosszú századok patináját viselik is homlokukon, még hogyha azok czeredszer jubilálnak is, hullámszó, állhatatlan, le-fel, összevissza áradozó tengerébe?*

Ime, *ily elvi akadály* miatt nem vehetett részt, sem örömeiben, sem gratulációjával a kath. a protestantizmus jubilálásában.

Olaj és víz sohse keveredik össze, nemde? És minden bizonnyal a *szellemi világrend megbomlottságának kétségtelen jele volna az, hogyha az igazság a tévedés, az alapos állítás az alaptalan tagadás elé járulna valaha s azt mondaná ennek: „ave, üdvöz légy; keletkezésednek, sikerednek gratulálok!”*

Ennyi a kérdésre tartozó direkt felelet egy megkezdett cikksorozathban, melynek címe: „1517. A krisztusi hittegyeségből a protestantizmus kiszakadásának megindulása“. Kevés megjegyezni valónk van reá, mert hisz ez a felelet maga beszél magáért. A kérdést mi sem találjuk megfontoltnak. Komoly protestáns körök, egyének és egyházi sajtónk útján, - tudtunkkal, - ilyen el nem hangzott. Épen azért csodálkozunk rajta, hogy egy komoly hittudományi folyóirat ezt feleletre méltatja. A hallgatásért bizony soha senki el nem ítélte volna. De méginkább csodálkozunk, sőt valósággal megdöbbenünk a felelet bántó hangján, fitymáló gögijén és vaskos elfogultságról tanúskodó tartalmán, amelyet mintha a le-tűnt, gyűlölködő századok sötét szelleme sugalt volna. Ilyenre a mi főlemelő jubileumi ünnepségeink után, amikor a legnagyobb óvatossággal kerültünk mindent, ami a római katholicismusra sértő volna, egyáltalában nem voltunk elkészülve. Avatatlan lapok és egyének adhattak volna a meggondolatlan kérdésre efféle feleletet, de hogy egy előkelő hittudományi folyóirat egy neves egyetemi professzor tollából közöljön ilyet, az valóban nemcsak tapintatlanság és szertelenség, hanem ismételtén fájdalmas tapasztalata annak, hogy a tudós róm. kath. körök milyen olthatatlan gyűlölettel viseltetnek a protestantizmus iránt s mennyire lehetetlenné tesznek minden közeledést. Szomorú volna, ha minden róm. katolikus így gondolkoznék! Tudjuk azonban, hogy a megértő és felvilágosult nagy többség nem így gondolkozik!

Sz.

Egyház

Mi felébredünk-e?

(Folytatás és vége.)

Nekünk magyar protestáns lelkészeknek is vannak hibáink. Ne szégyeljük legalább magunk előtt bevallani: vannak nemcsak mulasztásbeli, hanem cselekedeti bűneink is.

Vajjon szabad volna-e nálunk ma, 70 év múlva hangoztatni a bűnbánat szükségességét? Szabad volna-e ébredést sürgetni?

Mert igaz, hogy ébredés már itt-ott mutatkozik, némelyek szerint az utóbbi években épen örvendtes arányokban. Engem azonban ezek a még mindig nagyon szórványos jelenségek nem tudnak megnyugtatni. Nem azért, mert ez teljességgel nem felel meg annak a 30 és néhány esztendőnek, amióta a belmissziót sürgeti és maga gyakorolja, önmagát emésztő lángolással egy Istentől megáldott férfiú; és teljességgel nem felel meg annak az önmészítő hévnek, amellyel ő ezt végezi, és amelynek tüzeiben ő maga ég el.

És nem nyugtatnak meg ezek a jelek még azért sem, mert a rohamosan haladó időben gyors iramban felmerülő és egymást felváltó szükségeket, új meg új kívánalmakat nem elégítik ki. Ma mindenütt gyors és nagyarányú cselekedeteket várnak mindenkintől. Ma már a protestáns egyházaknak Magyarországon sincs idejük a gondolkodásra, mely különben is a tett halála; nincs idejük a készülődésre, mert az ár könnyen összezsáphat a fejük felett, és el-seperi őket. Úgy vélem, hozzá kell fognunk azonnal az egész vonalon, teljes erővel a lélek-, az egyházmentéshez, a belmisszióhoz. Hozzá kell azért, hogy érveim elsejét a legközelebbi gondolathoz kapcsoljam, mert a lehetséges és kigondolható kormányformák közül a legutolsónak az ideje közeleg. Ez a t o m e g u r a l o m. Ajtónkon kopogtat. Ahol legkevesbbé és Európában mindenesetre legutoljára várhattuk: Oroszországban már dühöng. Eljön minországra. Ez aztán, mit nem vezet politikai belátás, még kevésbbé bölcsesség, sőt nem is megy a józan ész törvényei útján, hanem ösztöne és egy-egy bedobott jelszó után, ez a vallási és egyházi élet területén is elvégzi a maga radikális, sőt felforgató munkáját a vallás magánügynek nyilvánításával, már nemcsak a szekularizáció, hanem a szeparáció ki-mondásával. Ezen időre az egyháznak, közelebbről a lelkipásztoroknak önmagukat a hívek előtt, rájuk nézve n é l k ü l ö z h e t e t l e n n é kell tenniök, mert különben szélnek eresztik őket, és mehetnek nap-számba, vagy élnek kegyelem kenyéren, mint történt ez néhány év előtt Franciaországban. Ezt pedig csak a belmissziónak megragadásával, vagy ami a

lelkipásztoroknál egy : a cura pastoralis gyakorlásával lesz elérhető. Foglalkozni ezzel a szegény, szenvedő, bűnös világgal; részt venni, részvétet mutatni annak küzdelmei, harcai, szenvedései, testi-lelki nyomorúsága iránt. Foglalkozni velök egyenként, mert templomba nem jönnek, mivel tehát ezen az úton hozzájuk, szívökhöz férnünk már nem lehet, helyökbe vinni a gyógyító orvosságot, az evangéliomot. És ez a lelkekkel való foglalkozás egyenesen kálvini elv. Kálvin sürgette és a lelkipásztoroktól megkövetelte az egyénekkel való foglalkozást; és az egyház-szervezetben, rendtartásban, mit ő adott Genfnek, benne volt a vasárnapi iskola. A lelkészek kötelesek voltak foglalkozni a gyermekekkel és ifjakkal vasárnapokon.

És még van egy külső, vagy anyaginak nevezhető ok a belmissziói munka haladéktalan megkezdésére és erőteljes folytatására. Ez az újkori társadalomnak a munka értékeléséről kialakult, megtisztult, a világháború nagy teljesítményeinek a hatása alatt megszilárdult fogalma. Abban az új világtrendben és társadalmi elhelyezkedésben, mely a nagy háború után bizonyosan el fog következni, a közgondolkodás, közfelfogás egész kategórikusan fel fogja tenni a kérdést minden egyesnek, testületnek, szervezetnek : mit dolgozol? mennyi munkát végezel? mennyit használsz a köznek? De erre a kérdésre a választ is ő fogja megadni az ellenszolgáltatás meghatározásában, kimérésében. Félek, hogy az egyházak és a lelkészek mai szolgálatát ez a hidegen, vagy csak gyakorlatiasan gondolkozó kor nem fogja valami magasra értékelni. Ugyancsak ez a gyakorlatiasan gondolkozó kor csak mosolyog arra, ha mi akkor is még mindig a múlt dicsőségét emlegetjük; a prot. egyházaknak a haza javára a múltban teljesített nagy szolgálataival hozakodunk elő. Azt mondják rá : „Most, most! És te magad magadért!” Ahhoz tehát, hogy 12 ezer K fizetésről álmodozhassunk, nekünk lelkészeknek előbb nagyon kemény munkát kell végeznünk, melynek nyomai legyenek nyilvánvalókká a gyülekezetek életében.

Természetes, hogy ha egyszer az ébresztő kürt zengése eljut fülünkbe, ezek az anyagi indító okok egészen alárendelt jelentőségűekké zsugorodnak előttünk, lelkipásztorok előtt a lelkiösmeret kategórikus imperativusa mellett. Én azt hiszem, hogy a mi eddigi vonakodásunknak is félreértés volt az oka. Az nevezetesen, hogy sem magunk nem gondoltuk meg, sem nem hangsúlyozták eléggé, hogy hiszen a belmisszió a lelkészekre nézve nem egyéb, mint cura pastoralis; ezt pedig a magyarországi református theológiákon is tanítják, és ennek senki sem mond ellen, jóllehet ez is alighanem külföldről jött be hozzánk, akár a reformáció; sőt ennek gyakorlására elkötelezzük magunkat. Súlyosbította a félreértésből eredő kedvetlenséget az a másik tévedés, mellyel a

belmisszió munkásait eo ipso pietistáknak tartják még ma is sokan, kellő utánjárás hiányában, még pedig a szó gonosz értelmében, tudniillik kegyeskedőknek, szenteskedőknek, álszenteknek. Hát ott, ahol ez jelentkezik, kiméretlenül le kell leplezni, visszatartani. De ahol a belmissziói munkára, vagyis a lelkekkel foglalkozásra, ezzel a látható és láthatatlan egyház építésére a Krisztus szerelme, az iránta való hűség, parancsainak komolyan fogadása és azok iránt való engedemesség, tehát a valódi kegyesség hajlja a lelkeket, melyek mellett még mindig megmaradhatunk józan magyaroknak, — ott ezeket a munkásokat ne kísérvük ezek után is még mindig gyanúval, ellenkezőleg a megértő és méltányoló szeretettel. A magyar nagy általánosságban, a benne termett józan komolyságánál fogva nem csak kegyeskedő nem lesz soha; de a valódi kegyességnek azon külső megnyilatkozásaitól is tartózkodni fog mindenkor, amiket oly bőven találunk nemcsak az angolnál, de még a németnél is. Azonban meg kell valahára látnunk, hogy a lelki gondozás felvételével nagyon eljött az ideje annak, hogy ennek a magyar szívnek legmélyére leszorított igazi mély vallásosságot, a valódi kegyességet újra felébredessük. A pietismus, míg nem szenteskedés, nem hazudott kegyesség, még túlzásaiban is jótékony, megelevenítő hatást gyakorol az egyházak hitéletére, amint megállapítja ezt a 2. századi montanismusról, — holott az valósággal kevélykedett a maga szigorú aszkétaságával. — Warga Lajos (Ker. Egyháztörténet I: 99. l.) és amint tudjuk azt a 17. századi pietizmusról, melynek mindenike ellenhatás az eredeti hivatástól, az élő hittől elhajlás ellen.

Tehát nagy ébredésre van szükség mulasztásaink, bűneink megismerésében. Ebből jönnie kell a bűnbánatnak. Ez oda fog vinni bennünket annak a Csudálatosnak a keresztjéhez, megváltó halálához; és innen indulunk a nagy munkára. Mert belmissziót végezni, a lelkekkel áldásosan foglalkozni csak az tud, aki onnan, a keresztfa tövéből indul az útra, hozván szívében annak a megfeszítettnek végtelen isteni könyörülő szeretetét, e bűneiben és nyomorúságában vergődő szegény embervilágba.

*

Érthetetlen különben lelkészeinknek a belmissziótól idegenkedése, amikor ennek szükségét a hivatalos egyház elismeri. Törvénykönyvünkben ugyanis a belmisszió kifejezésnek elhallgatásával, magának a belmisszióknak körvonalai meg vannak rajzolva, alapvonalai, különböző cikkeken szétszórva, le vannak rakva, és pedig úgy, hogy azokban megtalálhatjuk mindazt, amit a belmissziói munka felölelhet.

I: 10. §. elkötelezi az egyházközsegeket parókhialis körök szervezésére. Egyházkerületünknek ezen

törvényt végrehajtó szabályrendelete a 13. §-ban szól egyházi iratok terjesztéséről, vallásos össze-
jövetelek tartásáról. Sokak szemében ez a kettő a legnagyobb botránnyó, baptistáskodásnak pellengé-
rezve azt.

Ugyancsak I. t.-c. 128—130. §§-ai kötelezőnek mondják ki az elhagyott szegények, árvák és bete-
gek gondozását. És egyházkerületünknek idevonatko-
zólag is van Szabályrendelete.

Szintén I. t.-c. 143. §. B) a) pontban a lelkészek kötelességei közé sorozza „a lelki gondozás köré-
ben“ a híveknek, különösen a szegényeknek és bete-
geknek látogatását.

VI. t.-c. 2. rész 68—71. §§-aiban „Keresztyén fele-
baráti nevelőintézetek“, nev. gyermekmenedékházak,
árvaházak, szeretetházakról van rendelkezés. Mind-
ezen munkákban a lelkésznek részt kell venni, ve-
zetve, irányítva. És ez lesz a belmisszió. A fenteb-
említett 2 egyházker. szabályrendelet az egyházm.
látogatóságot utasítja az e nemű munkák számba-
vételére.

Mindemellett is azonban ezen a területen még
mindig ott vagyunk, ahol valaha. Természetesen,
mert a törvény ereje is megtörik a v i s i n e r t i a -n,
a törvényt élővé emberek teszik. Ezekre van refor-
mátus egyházunknak égető szüksége. Ugyanazért
ezen a téren, összeülő törvényhozásunknak ez a ket-
tős teendője lenne :

1. A törvény §§-ai közé, — legtermészetesebben
ott, ahol a lelkészek kötelességei vannak elősorolva
—, beiktatva a belmisszió nevét, az ennek fogalma
alá és körébe tartozó munkák megnevezésével.

2. Elkötelezni az egyházkerületeket egy olyan
állás szervezésére, melynek feladata lenne az illető
egyházkerület theol. intézetén a növendékeknek a
belmissziói munkára gyakorlati nevelése, mintegy ki-
egészítőjéül a belmisszió tudományos előterjesztésé-
nek; valamint az egész egyházkerületben a bel-
misszió irányítása, ahhoz útmutatás és annak ellen-
őrzése.

Azoknak pedig, akik egyebet nem tehetünk, kö-
telességünk volna szüntelenül kérnünk az aratás
Urát, hogy adjon aratókat a sok megérett gabona
aratására.

Kistűjszállás.

Nagy István.

Közélet

Mindeneknek.

Egy kis köruton voltam, nálatok voltam, jó kál-
vinista papok, kedves kollegáim! Lelketek tiszta
tükörén ott borong a magyar haza sorsa, a refor-
mátus egyház, a magyar egyház sorsa s nyomában
mindenütt a ti nehéz anyagi helyzetetek, a szomorú

jelen s a szomorú jövő rettenetes képe. Egyitek gyer-
mekét nem tudja taníttatni s szeme könnybe lábad,
ha okos szemű gyermekére tekint, a másik nem ké-
pes családját ruházni, mint az állása tisztessége azt
megköveteli.

Allása tisztessége! Hát micsoda állás ez a refor-
mátus papi állás?!

Tiszviselő nem vagy, a magyar állam téged leg-
magyarabb papot ilyennek nem ismer, valami al-
kalmazott vagy, valami egyháznál, amely önzetlen
hazafiságában koldus maradt mindig, amely magára
vállalt iskolát, magyar hazafias nevelést, könyör-
lést, nyomorenyhitést, közművelődést, százados mu-
lasztás helyrepótolását s aztán maga koldus maradt
s téged, a vezetőt, talán el tud látni a mindennapi ke-
serves kenyérrel, de nem képes annyira, s nem tu-
dott úgy berendezkedni, hogy a háborús nehéz visz-
onyok közt arra is segítsen, hogy gyermekeidet
ruházni s taníttatni tudjad, vagy esetleg özvegyen s
árván maradt családod . . . . erről jobb nem is
szólni . . . . ezek éhen halhatnak!

Hát micsoda megvetett állás ez a tied?

Hiszen hazafiságodra utalnak lépten-nyomon,
mikor a társadalom mindenféle sebének gyógyítá-
sára felsőbb helyről felszólítanak, mikor kineveznek
gyámhatósági megbízottnak, hadigondozónak, mun-
kabizottsági elnöknek, hangyaszövetkezet, gazdaköri
elnöknek, Vereskereszt, meg nem tudom miéle egye-
sületi elnöknek, szóval olyan helyekre, olyan haza-
fias dolgokra, ahol talán a köszönöm fizetés sem
jár és mikor arról van szó, hogy neked is élned kell,
a háborús drágaság közepett talán te is érdemelnél
valami megélhetésedre szükséges segélyt: te nem
vagy tisztviselő, te nem léphetsz be a tisztviselők
beszerzési csoportjába sem, nem vagy méltó vasúti
kedvezményre sem, szóval téged a magyar állam
nem akar ismerni, nem akar méltányolni.

Nem pirul-e arcod a szégyen miatt, nem ér-
zed-e az arcul verést, mellyel lépten-nyomon talál-
kozol, te igaz hazafi, te önzetlen hazafi, magyar kál-
vinista pap, ki nem kívánsz egyebet, csak becsüle-
tes megélhetést s azt, hogy gyermekedet ruházni tud-
jad s ha kilátod belőle, hogy okossága folytán hasz-
nos tagja lehet a társadalomnak, taníttathassad is?!

Te persze nem vagy abban a helyzetben s nem
fér becsületes magyar lelkedhez, hogy tiltott hábo-
rús haszonnal segíts nyomorult helyzeteden, mint
teszik körülötted sok százan, ezren: te élhetetlen,
te önzetlen, igaz magyar nem a mai világból való
vagy, te pusztulhatsz.

Mikor a világ világfelforgató eszmékkel, bolse-
viki tanokkal, földosztó reménykedésekkel, interna-
cionale törekvésektől zúg, te csak a magyar haza
megmaradásáért imádkozva, munkálkodva, állasz
rendületlenül, hogy a romboló, dúló eszmék el ne
tiporják azt a darabka kört, azt a legmagyarabb egy-

háza, melynek gondja viselésére hívták s vajjon ki törődne te veled, hogy a szivedet miként török, zúzzák, testedet mivel fedezed, családodat miként neveled?

Pirulj, pirulj magyar kálvinista pap, téged a magyar állam nem ismer, vagy nem akar ismerni, mikor ki mered a szádon ejteni: neked is élned kell!

Hát e szégyenletes állapot nem tarthat így! Vezető egyházi s világi férfaink elvégre emeljék fel követelő szavakat ez orcapirító állapot megszüntetésére.

Azok az eladósodott s most a háborús drágaság következtében deficitben fulladozó egyházközségek igazán képtelenek a lelkész háborús pótlékának vagy bármi úton való fizetésemelésének a megadására s ha múltunkkal s jelen ténykedésünkkel nem tudunk rászorgálni, hogy a tisztviselők kategóriájába sorozzon a magyar állam, legalább az oly sokat hangoztatott 1848: XX. t.-c. alapján adja a tisztességes megélhetésünkre megfelelő fizetéspótlékot, vagy háborús segélyt.

Sáp.

Mészáros Lajos.

Különfélék

György Endre.

Nem tudom, min fognak inkább csodálkozni, azon-e, hogy György Endre már hetvenéves, vagy azon, hogy még csak hetven éves.

Aki tudja róla, mily régen tölt be jelentős szerepet a magyar közéletben, hogy a tiszántúli egyházkerületünk közgyűlésének ő a legrégebb tagja, hogy negyven év óta konventi tag, hogy 37 év előtt már rendes tagja volt a debreczeni zsinatnak és aki számba veszi, hogy nálunk Magyarországon a nem fényes névvel születettek nem szoktak igen fiatalon a legelőkelőbb megtiszteltetésekben részesülni, — bizonyára kevesli a hetven esztendőt.

Viszont aki látja az egészségtől duzzadó erőteljes embert, hallja rengeteg tudástól gazdag komoly beszédét, élénk szellemének játékos szikrázását, tapasztalja nem lankadó energiájának alkotó erejét — nagyon is soknak véli hozzá mérten az esztendők számát.

Nevezetes napon, 1848 március 15-én látta meg György Endre a napvilágot, s a magyar szabadság egykor nevezetes helyén, Huszt városában. Születésének napja s helye szimbolikus mutatói lelke legerősebb — bár sokaktól nem látott s tán magában is szorgalmasan palástolt — jellemvonásának: a buzgó fajszeretnek, a kemény magyarságnak, amiből párjátritkítóan hűséges és példaadó református egyháziassága is sarjad.

Azok, akik csak felületesen ismerik s egy pár-szor hallották tőle a „császár“ magasztalását s a „negyvennyolcasok“ tréfás csipkedését, azt hiszik, hogy a mindenki előtt méltán tiszteletben tartott odaadó egyháziassága angol befolyás hatása. Pedig erős dinasztikus érzése s a 67-es kiegyezéshez törhetetlen ragaszkodása annak a meggyőződésnek eredménye, hogy a magyarság a Habsburg uralom alatt s a dualisztikus államformával válhatik igazán nagygyá; hogy pedig vallási és egyházi ügyekben is

mennyire magyar nemzeti szempontok irányítják, azt legjobban bizonyítják ama nagy szolgálatait, melyeket a *görög katolikus* magyarság érdekében teljesített.

A „szenteknek egységét“ nem a — bár különösen sokra becsült — külföldi hitsorsosokkal keresi György Endre, hanem a magyar reformált elődökkel, a hitvalló prédikátorokkal, az evangéliomért magukat elszánt világiakkal s ezeknek szellemét sóvárogja, hogy segítségünkre jöjjön, mint Csaba királyfi a hadak útján a küzdő magyaroknak, nehéz harcainkban.

Mert nehéznek, aggodalmasnak látja anyaszent-egyházunk helyzetét. Félti a túlságos elállamosodástól, az őseinktől tisztán megtartott autonomia összeroppanásától. Tán túlon-túl sötétnek is nézi néha egyházi életünk firmamentumát s emiatt szembeszáll olykor oly törekvésekkel, amelyeket mi ifjabbak természetesen tartunk, — de ne felejtjük, hogy György Endre az első gyermekkor mély benyomásait oly időben szerezte, mely az eféle aggodalmak megtartását nagyon is megokolja.

A munkás magyarság, a nemes felvilágosodottság, az egyházért minden áldozatra készség adja ajkára mindig a szavakat; a keményeket, zordokat, gúnyolódókat is. Csak álljon közöttünk, csak ellenkezzék még évtizedeken át.

A protestáns tábori lelkészek konferenciája f. hó 12-én a következő sürgönnyel üdvözölte Dr. Baltazár Dezső püspökünket: Baltazár püspök úrnak Debreczen. Az I. hadseregnek konferenciára egybegyűlt protestáns tábori lelkészei mély tisztelettel és hódolattal köszöntik Méltóságodat s bizalommal kérik nehéz munkájuk eredményes teljesíthetése érdekében mindenkor szives támogatását. Isten áldása kísérje Méltóságod munkásságát, mellyel a trón, a haza és az egyház nagy érdekeit önzetlenül szolgálja! Az egybegyűlték nevében Victorisz László tábori lelkész.

A legátust fogadó egyházak lelkipásztoraikat bizalommal kérjük, hogy a legációra vonatkozó minden ügyben, megkereséseiket „A református kollégium igazgatóságához Debreczen, Kollégium“ címen sziveskedjenek küldeni.

Iskolalátogatás a nagyváradi református tanítónőképzőben. Farkas Sándor kir. tanácsos, kir. tanítóképzőintézeti szakfelügyelő március 4-től március 7-ig tartotta hivatalos látogatását a nagyváradi református tanítónőképzőintézetben, s a tapasztaltak alapján az intézetnek helyi nagy kulturális jelentőségén kívül, elsőrangú helyét az országos tanítóképzésben megállapítván, a legteljesebb megelégedését és elismerését nyilvánította az intézet vezetősége előtt.

A DPK. felolvasó estélye. A legfényesebb siker jegyében és rendkívül előkelő és nagyszámú közönség részvétele mellett zajlott le a Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör d. u. 6 órakor a kollégium dísztermében a reformáció 400 éves emlékezte megünneplésére szentelt felolvasó estélye. Az estélyt megnyitotta a kollégiumi kántus precízül vezetett és előadott művészi éneklése. Majd Dr. Baltazár Dezső püspök, körü védnök tartotta meg ragyogó ékesszólással és a vallásos lélek igaz meggyőződése mellett is tárgyilagos előkelőséggel és mindenkit meggyőző és elragadó okfejtéssel ünnepi előadását „A reformáció hatása a jellemre“ címen. S. Szabó József főgimnáziumi tanár

az estély keretében Tompa Mihály költői egyéniségéről és hatásáról rendkívül mélyenjáró emlékbeszédet tartott s a vallásos embert a református lelkészből a szellemi nagyság legmagasabb fokáig felemelkedett költői tehetséget tanulságosan gyönyörködtető tanulmány keretében méltatta. Ezután dr. Galánffy Jánosné adta elő igazán művészi tolmácsolásban Tompa M.: Három a daru, dr. Körösy K.: 40 teológus diák és Gyóni G.: Csak egy éjszakára c. költeményeit. A közönség viharos tetszése mutatta a legjellemzőbben az előadás művészi értékét. Az estélyt befejezte a kántus megszokott precízitásával s fényes sikerű éneke.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
14/3—1918. szám.

KÖRLEVÉL.

Nagytisztelendő Esperes Úr!

Utalással az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet végrehajtó-bizottságának 201—1918. szám alatt hozott határozatára, mely szerint a nyugdíjazási kérvények túlnyomórészt hiányosan szereltetnek fel, nevezett bizottságnak e tárgyban 612—1914. szám alatt hozott határozatát mihez tartás végett, szövszerinti szövegében az alábbiakban közlöm.

Atyafiságos szeretettel:
Debreczen, 1918 március 8.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

612—1914.

Tárgy: A dunamelléki egyházkerületi nyugdíjbizottság 1914 január 28-án 5. szám alatt tett előterjesztése aziránt, hogy a végrehajtó-bizottság a nyugdíjazás iránti kérvények mikénti felszerelése tárgyában egyetemes érvényű utasítást bocsásson ki.

Határozat.

A nyugdíjintézeti végrehajtó-bizottság értesíti a főtisztelendő püspök és nagytisztelendő esperes urakat, mint az egyházkerületi, illetőleg egyházmegyei nyugdíjbizottságok elnökeit, hogy a nyugdíjazás iránti kérvényhez a nyugdíjazást kérő tag utolsó tagsági íve és a korpótlék beszámításáról kiadott pótlapja csatolandó, melyek a nyugdíjigény elbírálásához szükséges összes adatokat (életkort, beszámított szolgálati időt, utolsó javadalmat) hiteles alakban tartalmazzák. A tagsági íven és pótlapon kívül a kérvényhez esperesi bizonyítvány csatolandó, melyben igazoltatik, hogy folyamodó ellen nincs fegyelmi eljárás folyamatban. (Ügyrend 127. §.) Ez az utóbbi körülmény azonban az egyházm. nyugdíjbizottság határozatában is igazolható, minthogy e határozatot az esperes vagy törvényes helyettese is aláírja. Szolgálati bizonyítványok, keresztlevél, lelkészi oklevél, családi értesítő stb. melléklése felesleges s ha mégis becsatoltatnak a kérvényhez, ezeknek a V. B.-hoz

való felterjesztése mellőzendő. Orvosi bizonyítvány a nyugdíjazás iránti kérvényhez szintén nem csatolandó, mert ennek beszerzéséről a nyugdíjazási kérvény beérkezése után az esperes hivatalból gondoskodik.

Kelt az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet végrehajtó-bizottságának 1914 március 14-én tartott üléséből:

Dókus Ernő s. k. elnök.

Dr. Benedek Zsolt s. k. előadó.

1194—1918. szám.

Valamennyi tanintézet Tekintetes Igazgatóságának.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak f. évi február hó 28-án 25,339. szám alatt valamennyi tankerületi főigazgatósághoz az ifjúsági kirándulások alkalmából a kiránduló területeken okozható károk elhárítása végett intézett rendelete másolatát tudomásul vétel és alkalmazkodás végett alább közlöm.

Tisztelettel vagyok

Debreczen, 1918. évi március hó 8.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.
25,339—918. V. szám.

Valamennyi tankerületi kir. főigazgatóságnak.

A földmivelésügyi miniszter úr 174,132—I. B. 917. sz. átiratában arról értesít, hogy egy állami főgimnázium 40—50 tanulójának egy tanár vezetése alatt a közeli kincstári erdőbe történt kirándulása alkalmából két fiú tüzet rakott, mely aztán annyira meglekapt a harasztra, hogy az erdőnek mintegy 0.0 kat. hold területe leégett, amiből a kincstár 0,801 korona 10 fillér kár hárult.

Ebből a komoly és sajnálatos esetből kifolyólag utasítsa a kir. főigazgatóság szigorúan a tankerületében az állam közvetlen vezetése és rendelkezése alatt álló intézetek igazgatóit, hogy tanáraik vezetése alatt megtartott kirándulások alkalmával az erdőt minden tekintetben kíméljék, az erdőben vagy annak közelében az 1879. évi XXXI. t.-c. 9. §-ában megállapított 100 méter távolságban tüzet rakni ne engedjenek és éber figyelemmel akadályozzanak meg minden oly cselekményt, melyből az erdőre és mezőre kár származhatik.

Figyelmeztesse a kir. főigazgatóság komolyan a tanintézetek igazgatóságait arra is, hogy előforduló esetekben, ha valamely ilyen kirándulás alkalmával az erdőt a most adott figyelmeztetések dacára kár éri, úgy a kirándulást vezető tanárral szemben, mint aki a szülők helyett köteles a növendékekre felügyelni, kénytelen leszek a jövőben a törvénynek teljes szigorral érvényt szerezni.

Budapest, 1918. évi február hó 28-án.

A miniszter helyett:

Nagy János,
államtitkár.

1426—1918.

Valamennyi tanintézet igazgatóinak.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak f. évi február hó 9-én 26.435. szám alatt valamennyi tankerületi főigazgatóságához intézett rendelete másolatát tudomásul vétel végett azzal közlöm, hogy az országos tanári nyugdíjintézet kötelekébe tartozó intézetek tanerőire nézve ugyanilyen rendelkezések állanak fenn.

Debreczen, 1918. évi március hó 8-án.
Tisztelettel vagyok

Dr. Baltázár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.
26.435—918. V. szám.

Valamennyi tankerületi kir. főigazgatóságnak.

Ha valamelyik tankerületbeli leányközépiskola női tanerője katonatiszttel leendő házasságkötése alkalmával, a leteendő házassági óvadék összegének meghatározására tanárnői vagy tanítónői jövedelmének értékesítése céljából, illetve ezzel járó végelátási igényére nézve a kir. Főigazgatóságtól nyilatkozatot kér, úgy ezen nyilatkozatba azt is vegye be, hogy amennyiben az illető tanerő nem magyar állampolgárhoz megy férjhez, az 1879. évi 50. t.-c. 34. §-a alapján elveszti magyar állampolgárságát s mint ilyen sem közhivatalt nem viselhet, sem pedig állása után végellátásra igényt nem tarthat.

Budapest, 1918. évi február hó 9-én.

A miniszter rendeletéből:
miniszteri tanácsos.

Pályázat.

A szamoszegi református egyház pályázatot hirdet V-ik rendes tanítói állásra. Fizetése: Természetben lakás vagy megfelelő lakbér és kertvátság. Egyszáz kor. az egyház pénztárából, törvényszerű fizetéskiegészítés az államtól.

Kötelessége: egy vagy több osztálynak a tiszántúli egyházkerület tanterv szerinti tanítása, ideiglenesen a kántori teendők végzése, kanonikus órákon a lelkész helyettesítése, ismétlősök tanítása.

Pályázati határidő: március hó 25. Állás azonnal elfoglalandó.

Szamoszeg, 1918 február 28.

2—2

Batta Miklós,
református lelkész.

Pályázat.

A vajai református egyháztanács halálozás folytán megüresedett harmadik tanítói állásra pályázatot hirdet.

Javadalom: 2 szobás lakás, konyha, egyháztól 100 korona, államtól törvényszerű fizetékiegészítés. Kötelessége: a reá bízandó osztályok tanítása, lelkész és kántor akadályoztatása esetén helyettesítés. Ezen állásra férfiak és nők is pályázhatnak április 6-ig. Választás április 7-én. Állás azonnal elfoglalandó.

Vaja (Szabolcsmegye) posta, távirda, vasúti állomás.

Egyháztanács.

Konfirmációkra!

Konfirmációra előkészítő káté

református növendékek számára. Írta: **Szoboszlai Papp István.** Közreboesátotta: **Révész Bálint.** Átdolgozta: **S. Szabó József.** — 64. kiadás. Ára 60 fill. A nagytiszt. lelkész uraknak 10% engedményt adunk.

Konfirmációi emléklapok

díszes keretben, megfelelő szöveggel, fekete nyomással. 1 drb 12 fillér, 100 drb 11 korona, — *Ugyanaz kék nyomással* 1 darab 16 fillér, 100 darab 15 korona.

Mennysorság kapuja.

Imádságok konfirmált fiúk és leányok számára. Díszes kötésben 2 korona 40 fillér. Nagyobb rendelésnél 10% engedmény. Finomabb kötésekben nagy választék. Kívánatra külön árjegyzékkel és leirással szolgálhatunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi és könyvkiadóhivatalában
Debreczen.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely közegbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozzalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelekében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összforgalma 80.000.000 korona volt. ↔

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.